

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาไปสู่ความสำเร็จ*

Primary school management to success

พระมหากัมพล อตฺถปาโล¹

Phramaha Kampon Atthapalo¹

คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: 6401102002@gmail.com¹

บทคัดย่อ

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ได้เน้นเป้าหมายหลัก คือ เรื่องคุณภาพ การศึกษา โอกาสทางการศึกษาและการมีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพครู เพราะครูเป็นปัจจัยสำคัญ ไปสู่คุณภาพของผู้เรียน คุณภาพของครูจะผลให้ผู้เรียนมีความรู้เก่ง มีคุณธรรมมีรากเหง้าของความเป็นไทย ขณะเดียวกันจะให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาและ ผลักดันการศึกษาการเรียนรู้ไปจนตลอดชีวิต ซึ่งจะส่งผลถึงความสามารถในการแข่งขันของประชาชนใน ประเทศให้เพิ่มขึ้นด้วย โดยมีกรอบแนวทางการปฏิรูปใน 4 ด้านคือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การ พัฒนาครูยุคใหม่ การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนยุคใหม่ และการพัฒนาการบริหารจัดการใหม่ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยในแต่ละช่วง แต่จะทำ อย่างไรให้คนในสังคมมีความรู้ ความสามารถและประกอบสัมมาอาชีพที่ตนเองถนัดนั้น ต้องมีการเรียนรู้ที่เป็น แบบแผนภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ทำให้คนในสังคมบรรลุเป้าหมาย ในชีวิตได้ หากเรามองย้อนไปอดีตการศึกษาของประเทศไทยนั้นมีแหล่งกำเนิดการศึกษา ซึ่งมาจากราชสำนัก หรือวังกับวัด ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัยใหม่ รัฐได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา จนสามารถจัดการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนได้จนถึงปัจจุบันในการเล่าเรียนศึกษาในยุคปัจจุบันนี้ โรงเรียน เปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของผู้เรียน แต่การที่จะทำอย่างไรให้โรงเรียนนั้นมีความอบอุ่นเหมือนบ้านหลังที่ สองและประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการความรู้นั้นจะต้องได้รับความร่วมมือหลายด้านเพื่อให้ประสบ ความสำเร็จ ก่อนที่จะพิจารณาองค์ประกอบที่ช่วยให้การบริหารมีความสำเร็จนั้น สิ่งสำคัญที่มีแรงผลักดัน คือ ความเข้าใจในเรื่องของการมีส่วนร่วมในแต่ละฝ่าย คือ ผู้บริหาร งบประมาณ ครู นักเรียนและผู้ปกครอง ทั้ง 5 ปัจจัยนี้คือสิ่งสำคัญในการบริหารและการนำโรงเรียนประถมไปสู่ความสำเร็จประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ : การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา; การจัดการ; ปัจจัยในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาไปสู่ ความสำเร็จ

* Received June 15, 2021; Revised August 4, 2021; Accepted August 6, 2021

Abstract

Primary school management to success Emphasis on the main goal is the quality of education. Educational and Engagement Opportunities with emphasis on the quality of teachers Because teachers are the key factor to the quality of learners. The quality of teachers will result in students having knowledge and proficiency. Morality has a lonely root of Thainess. At the same time, everyone will have access to quality education, allowing all parties to participate in education management and pushing education and learning throughout life. This will affect the competitiveness of the people in the country to increase as well. It has a framework for reform in 4 areas: the development of the quality of modern Thai people; development of new generation teachers The development of educational institutes and learning resources in the new era and the development of new management. Thai society is a society that is constantly changing in order to be in line with the era in each period. but how to make people in society have knowledge abilities and pursue a career that they are good at there must be a systematic learning under the same rules. Therefore, education is an important thing that allows people in society to achieve their goals in life. If we look back to the past, Thailand's education has its origins. which came from the royal court or palace and temple Later, when the government changed in modern times The state has played a role in education management. Until being able to manage education in the form of a school until now in studying and studying in this modern era School is like a second home for students. But in order to make the school feel like a second home and successfully manage knowledge, it requires cooperation in many areas to be successful. Before considering the elements that help management have success. The important thing that drives us is the understanding of the involvement of each party, namely administrators, budgets, teachers, students and parents. These 5 factors are important in the management and leading the elementary school to success and success.

Keywords (18 pt.): Primary School Administration; Management; Factors in Primary School Management for Success

บทนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ภาครัฐต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการปรับเปลี่ยนภาครัฐยึดหลัก“ภาครัฐของประชาชนเพื่อ ประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” (พิชิตบรรณ กิตติคุณ, 2560) โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาท การกิจและแยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับ หรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีขีดสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และ ผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการบุคลากรภาครัฐที่สามารถเข้าใจและ ดึงดูดให้คนดี คนเก่ง เข้ามาร่วมพลังการทำงาน ที่มีความมุ่งมั่น และมีแรงบันดาลใจในการที่จะร่วมกันพลิกโฉม ประเทศไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561 : 5) ดังนั้นองค์กรทางการศึกษาก็เช่นเดียวกัน เป็นองค์กรที่มีภารกิจในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการศึกษาประเทศไทยให้พร้อมต่อสภาพโลกาภิวัตน์ ต้องวางแผนและดำเนินการในเชิงรุกร่วมกับรัฐ โดยพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภายในสถาบันการศึกษา สนับสนุนทุนวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา และสร้าง เครือข่ายภาคประชาชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษารองรับกระแสโลกาภิวัตน์ (ศูนย์ประสานงานนักศึกษาไทย จังหวัดชายแดนภาคใต้ในต่างประเทศ, 2559 : 11) เพื่อให้เป็นตามเจตนารมณ์แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8-12 (พ.ศ. 2540-2564) โดยมุ่งเน้นให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้สร้างคนที่มีคุณภาพ มุ่งสู่ความเป็นมาตรฐานสากลและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ จากรายงานการวิจัยภาคสนามของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า เขตพื้นที่ การศึกษา และสถานศึกษา ประสบปัญหาการบริหารจัดการศึกษารองรับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ ได้แก่ 1) ด้านการบริหารวิชาการ เช่น การจัดหลักสูตร สถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องสภาพความต้องการของสถานศึกษา และบริบท ท้องถิ่นได้ เนื่องจากขาดแคลนครู ขณะที่เขตพื้นที่การศึกษาบางส่วนก็ไม่สามารถประสานส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีศักยภาพ เนื่องจากสถานศึกษาที่รับผิดชอบมีจำนวนมาก 2) ด้านการบริหารงบประมาณ ในภาพรวมยังไม่มี ความคล่องตัวในการบริหารจัดการของส ำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา 3) ด้านการบริหารงานบุคคลเกิดความไม่คล่องตัวและไม่สอดคล้องกับการบริหารงานบุคคลแบบกระจายอำนาจเพราะต้องดูแนวทางที่ส่วนกลางกำหนด ขาดความอิสระจึงส่งผลให้การดำเนินการบรรจุแต่งตั้ง โยกย้ายมีระยะเวลาการดำเนินการนานเกิน และ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป สภาพบริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่แตกต่างกันทำให้มีปัญหาาร่วมกัน เช่น บุคลากรบางส่วนขาดความรู้ ความสามารถงานวิชาการในการสนับสนุนส่งเสริมสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555:1) จากปัญหาต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น นับว่าเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษาของเขตพื้นที่ การศึกษาสู่สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพื่อหาข้อค้นพบการบริหาร สู่ความสำเร็จของโรงเรียนประถมศึกษา

ความหมายของการบริหาร

คำว่า การบริหาร ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Administration” มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกันดังต่อไปนี้

ซุบ กาญจนประกร, (2528) กล่าวว่า “การบริหารหมายถึง การทำงานของคณะบุคคล (Group) ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมกันปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ฉะนั้น คำว่าการทำงานนี้จึงใช้กำกับแสดงให้เห็นลักษณะการบริหารงานแต่ละประเภทได้เสมอแล้วแต่กรณีไป แต่ถ้าเป็นการทำงานโดยบุคคลคนเดียว เราเรียกว่า การทำงานเฉยๆ เท่านั้น”

สมพงศ์ เกษมสิน, (2523) ให้ความหมายว่า “การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการบริหาร(Administrative resource) มาประกอบการตามกระบวนการตามกระบวนการบริหาร (Process of administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ”

ดังนั้น จึงอาจจะกล่าวได้ว่า การบริหาร คือ การดำเนินงานของคณะบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ หรือ การบริหาร คือ การทำงานของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ความหมายของการบริหารการศึกษาและการบริหารโรงเรียนประถม

การบริหารการศึกษา (Educational Administration) มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

ภิญโญ สารธร, (2546) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า “การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคม ในทุกๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะคิด พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งในด้านการสังคม การเมือง และ เศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่างๆทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน และไม่ใช่วิธีแบบแผน”

นพพงษ์ บุญจิตราดุล, (2557) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า “การบริหารการศึกษาหมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้านนับตั้งแต่บุคลิภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันข้ามกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีต่อบุคคล เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่”

วิจิตร วรุตบางกูร, (2546) ได้ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนไว้ว่า “การบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางความรู้ ความสามารถ ทักษะ ค่านิยม พฤติกรรม และคุณธรรมต่างๆ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ”

สมบูรณ์ พรธนนากพ, (2541) ได้ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนไว้ว่า “การบริหารโรงเรียน คือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียน ได้แก่ การบริหารทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคม ให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ได้กำหนดไว้”

นิพนธ์ กิณาวงศ์, (2544) ได้ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนไว้ว่า “การบริหารโรงเรียน หมายถึง กระบวนการต่างๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล ซึ่งเราเรียกว่า ผู้บริหาร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม การดำเนินงานต่างๆจะต้องเป็นไปตามระบบที่สังคมกำหนดไว้”

จะเห็นได้ว่า ความหมายของการบริหารโรงเรียนทั้ง 3 ความหมายนี้ ได้กล่าวถึงคำหรือข้อความที่คล้ายๆกันดังนี้

- 1) การดำเนินงานของกลุ่มบุคคล
- 2) เพื่อบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม
- 3) เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ดังนั้น การบริหารโรงเรียน ก็คือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมนั่นเอง

เมื่อเปรียบเทียบความหมายของการบริหารการศึกษากับการบริหารโรงเรียน แล้วจะเห็นได้ว่ก็คล้ายๆกันนั่นเอง แต่การบริหารการศึกษาจะครอบคลุมกว้างกว่าการบริหารโรงเรียน คือถ้ากล่าวถึงผู้บริหาร การศึกษาจะหมายถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ ผู้อำนวยการประถมศึกษา จังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการเขตการศึกษา หัวหน้ากอง ผู้อำนวยการกอง อธิบดีและเลขาธิการสำนักงาน เป็นต้น ส่วนผู้บริหารโรงเรียนจะหมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หัวหน้าสาขาวิชาและหัวหน้าหมวดวิชา เป็นต้น ถ้าหากเป็นวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย อาจจะเรียกว่า ผู้บริหารวิทยาลัย หรือผู้บริหารมหาวิทยาลัยก็น่าจะถูกต้องว่า ซึ่งคงหมายถึงอธิการ อธิการบดี คณบดีและหัวหน้าภาควิชา เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การบริหารการศึกษาการบริหารโรงเรียน ก็เป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนาหรือบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมเหมือนกัน และเพื่อให้มีความเจริญงอกงามจะได้เป็นสมาชิกที่ดีในสังคมเหมือนกันอีกนั่นเอง

ปัจจัยในการบริหารโรงเรียนประถมให้ประสบความสำเร็จ

ปัจจัยในการบริหารโรงเรียนนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ได้อยู่ที่กระทรวงศึกษาแต่เพียงผู้เดียว ทุกฝ่ายมีความสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 5 ด้าน คือ

ปัจจัยด้านที่ 1 ผู้บริหาร

ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต่างๆจะต้องมีผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารวิทยาลัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ซึ่งมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ เป็นต้น อันที่จริงแล้วผู้บริหารเหล่านี้ คือ “ผู้นำ” หรือ “หัวหน้า” ของแต่ละสถานศึกษา

ผู้บริหาร หรือ ผู้นำ หรือ ผู้จัดการ หรือ หัวหน้างาน ไม่ว่าหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงานราชการ หรือ เอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาท ที่เป็นผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพ ของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งการจัดองค์การแม้จะไม่เรียบร้อยถูกต้องอยู่บ้างก็อาจได้รับผลงานสูงได้หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดีแต่ถ้าคุณลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์การถูกต้อง หรือ ดี

เพียงใดก็ตาม ผลงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้นๆ ย่อมสมบูรณ์ได้ยาก ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรม ในการนำที่ถูกต้อง เหมาะสม เพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์กร ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร หรือผู้นำ ซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการ หรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้นำนั้นควรที่จะประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการและคุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ ที่มีศิลปะในการบริหารคนบริหารงานให้ ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย ที่วางไว้ ผู้บริหารแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ผู้บริหารระดับต้น ผู้บริหารระดับกลาง และ ผู้บริหารระดับสูง ดังนี้

1. ผู้บริหารระดับต้น (First-Line Managers) หมายถึง ผู้บริหารที่อยู่ระหว่างพนักงานระดับปฏิบัติการกับผู้บริหารระดับอื่นๆ โดยอาจจะเรียกชื่อแตกต่างกันออกไปตามลักษณะขององค์กร เช่น หัวหน้างาน (Supervisor) หัวหน้าแผนก (Section Head) หรือ ผู้จัดการ เป็นต้น

2. ผู้บริหารระดับกลาง (Middle Managers) หมายถึง บุคคลที่อยู่ตรงกลางระหว่างผู้บริหารระดับสูงและปฏิบัติ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่นำวิสัยทัศน์ ภารกิจและกลยุทธ์ของผู้บริหารระดับสูงมาผลักดันให้เกิดผล ในทางปฏิบัติ ช่วยผลักดันองค์กรให้พัฒนาไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้บริหารระดับกลาง เช่น ผู้อำนวยการ เป็นต้น

3. ผู้บริหารระดับสูง (Top Managers) หมายถึง ผู้ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงสุดขององค์กร มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดเป้าหมายขององค์กร ในรูปของ วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ และนโยบาย เพื่อเป็นกรอบ และแนวทางในการดำเนินงานขององค์กร เป็นผู้ตัดสินใจ นำองค์กรเพื่อความอยู่รอด ผู้ บริหารระดับสูง จะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการประชุมหรือสื่อสารกับพนักงานระดับสำคัญ ๆ ของ องค์กร เป็นตัวแทนองค์กรในงานสาธารณะต่าง ๆ เป็นตำแหน่งที่มีความกดดันในงานสูง มีเวลาพักผ่อนน้อยและเวลา ส่วนตัวน้อย มีความสามารถในการตัดสินใจที่รวดเร็วและแม่นยำ มีทักษะในการแก้ไขปัญหาและวิกฤติต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ หมายถึง ผู้บริหารที่มุ่งส่งเสริมพัฒนา บริหารจัดการและดำเนินการ ให้ผู้เรียนทุกคนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มุ่งมั่นในการที่จะจัดการการศึกษาที่สมบูรณ์แบบ โดยให้เกิดผลในทุกมิติกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง ของชุมชนเป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ นำไปสู่ความเป็นสถานศึกษาสมบูรณ์ คือ สถานศึกษาที่มีความร่มรื่น มีสภาพน่าดู น่าอยู่และน่าเรียน โดยมีกระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการที่เชื่อมโยงสอดคล้อง กับสภาพความเป็นจริง อย่างมีคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณภาพในลักษณะ เก่งดีและมีความสุข ทำให้ครูมีคุณภาพในลักษณะ เก่ง ดี มี ความสุข และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ นำไปสู่โรงเรียนและชุมชนมีคุณภาพ มีคำกล่าวว่า “กว่าจะเป็นผู้บริหารนั้นยากยิ่ง แต่การจะเป็นนักบริหารมีอาชีพยากยิ่งกว่า”และ“ไม่มีองค์กรแย่แต่ผู้บริหารแย่ม และ ไม่มีผู้บริหารแย่มแต่องค์กรแย่”

ปัจจัยด้านที่ 2 งบประมาณ

การงบประมาณเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงานทุกชนิด ทุกหน่วยงานและทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐหรือเอกชน องค์กรการกุศลหรือฝ่ายธุรกิจ ทุกหน่วยงานและทุกองค์การจะต้องจัดทำงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถใช้งบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดรวมทั้งคาดการณ์ล่วงหน้าถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเงินที่จะเพิ่มหรือลดในอนาคตด้วย เพื่อสามารถวางแผนแก้ปัญหาได้ทันการณ์และไม่เป็นเหตุให้การดำเนินงานต้องหยุดชะงักงบประมาณเป็นสิ่งชี้แจงแนวความคิดในการบริหารงานตลอดจนวิธีการดำเนินงานงบประมาณ จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์นโยบาย วิธีดำเนินงานและโครงสร้างของหน่วยงาน การดำเนินการกับงบประมาณในรูปแบบที่เหมาะสม มีความจำเป็นในการช่วยส่งเสริมการดำเนินงานของหน่วยงานองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา หมายถึง วงเงินงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้แก่ หน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา การจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภทรวมทั้งการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งสำนักงบประมาณ ได้จำแนกไว้เป็น 5 ระดับต่อประเภทการศึกษา ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา การศึกษาไม่กำหนดระดับ การบริการสนับสนุนการศึกษา และการศึกษาอื่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียน เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องใช้เงินในการดำเนินงานและพัฒนาตนเอง ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเงินของโรงเรียนเป็นอย่างดีด้วย ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการจัดสรรเงินเพื่อการศึกษา แนวปฏิบัติในการบริหารการเงินในโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย งานการรับเงิน, การจ่ายเงิน, การเก็บรักษาเงิน, การเนาส่ง, การซื้อ, การจ้าง, บัญชีพัสดุ, การตรวจสอบและรายงานการเงิน เป็นต้น

ปัจจัยด้านที่ 3 ครู

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 “ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ครูนับว่าเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญมากที่จะช่วยผลักดันให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ ซึ่งคุณสมบัติของครูดี ประกอบด้วย

1. มีความรู้จริงในสาขาที่ตนสอน
2. สามารถทำได้จริงตามที่ได้ศึกษามาและรักษาสุขภาพของตนเองได้เป็นอย่างดีจริง
3. มีนิสัยดีจริง มีความประพฤติน่าเคารพ น่าเทิดทูน สามารถปิดนรกและเปิดสวรรค์ให้ตนเองได้จริง เป็นกัลยาณมิตรให้ตนเองได้จริง

4. ครูสั่งสอนได้จริง สามารถถ่ายทอดความรู้ความสามารถให้ลูกศิษย์รู้จริง ทำเองได้จริง มีความประพฤติดีเยี่ยมจริง สามารถอบรมสั่งสอนศิษย์ให้ประกอบอาชีพตั้งหลักฐานได้จริง ปิดนรกและเปิดสวรรค์ให้ตนเองตามครูได้จริง นั่นคือครูสามารถเป็นกัลยาณมิตรให้ตนเองและศิษย์ได้จริง ครูที่จะเป็นครูที่ดีได้อย่างแท้จริงนั้น ก็ต้องได้รับการฝึกอบรมมาก่อนจากครูที่สมบูรณ์พร้อมด้วยศาสตร์และศิลป์เช่นกัน นั่นคือ ต้องฝึกตนเองตามหลักกฏธรรม 4 ได้แก่ 1.ต้องการหาครูดีให้พบ 2.ต้องฟังคำครูให้ชัด 3.ต้องตรองคำครูให้ลึก 4.ต้องปฏิบัติตามคำสอนของครูให้ครบ จะเห็นได้ว่า ครูนั้นมีบทบาทสำคัญต่อลูกศิษย์เป็นอย่างมาก

ปัจจัยด้านที่ 4 นักเรียน

นักเรียน หรือ ผู้เรียนนั้นถือได้ว่าเป็นเหมือนกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความทัดเทียมนานาประเทศ ในการศึกษาขั้นนี้ผู้เรียนจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่เผชิญได้ อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยง พฤติกรรม

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร

การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรมหากผู้เรียนปฏิบัติ ตนเองให้มีความรู้ความสามารถทั้ง 5 ด้านได้แล้วสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

ปัจจัยด้านที่ 5 ผู้ปกครอง

ผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาคนอันดับแรก คือ พ่อแม่ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งสำหรับบุตรธิดา เพราะพ่อแม่คือผู้ให้กำเนิดบุตรธิดา โดยดูแลตั้งแต่บุตรธิดาอยู่ในครรภ์จนถึงวัน กำหนดคลอด เมื่อคลอดบุตรธิดาออกมาแล้ว พ่อแม่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการเลี้ยงดูทารกนั้น ให้เติบโต เข้าสู่วัยเด็กที่มีพัฒนาการที่สมบูรณ์แข็งแรงทั้งทางร่างกายและอารมณ์ วัยเด็ก เป็นวัยที่บุตรธิดามีอายุระหว่าง 1 – 14 ปี และเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง ลงมือทำลองถูก ลองผิด และพร้อมที่จะเรียนรู้ รวมทั้งรับรู้สิ่งใหม่ ๆ ในชีวิต มีความสนใจในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมากมาย มีความสามารถในการทำ กิจกรรมที่หลากหลาย ดังนั้นในการเลี้ยงดู พ่อแม่จะต้องให้ความรักและความอบอุ่น นอกจากนั้นสิ่งที่ ผู้ปกครองจะต้องให้กับบุตร ธิดานั้นก็คือ ความรู้ โดยการให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุตร ธิดา มี ความสามารถนำไปประกอบสัมมาอาชีพได้

จากปัจจัยทั้ง 5 ด้านที่ได้กล่าวไปนั้น ทุกปัจจัยมีความสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ หากขาดสิ่งใดไปจะทำให้บริหารไม่สมบูรณ์ ดังนั้นทุกฝ่ายจึงต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อให้โรงเรียนในประเทศไทยมีความสมบูรณ์ สามารถผลิตผู้เรียนให้มีศักยภาพที่ทัดเทียมนานาชาติประเทศได้ (สุกฤตา บัวนาถ, 2556)

สรุป

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ได้เน้นเป้าหมายหลัก คือ เรื่องคุณภาพ การศึกษา โอกาสทางการศึกษาและการมีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพครู เพราะครูเป็นปัจจัยสำคัญ ไปสู่คุณภาพของผู้เรียน คุณภาพของครูจะผลให้ผู้เรียนมีความรู้เก่ง มีคุณธรรมมีรากเหง้าของความเป็นไทย ขณะเดียวกันจะทำให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ความหมายของการบริหารคำว่า การบริหารตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Administration” คือ การดำเนินงานของคณะบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ หรือ การบริหาร คือ การทำงานของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การบริหาร การศึกษา คือกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือ สมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งในด้านการ สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดย กระบวนการต่างๆทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน และไม่เป็นระเบียบแบบแผน” ปัจจัยในการบริหารโรงเรียนนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ได้อยู่ที่กระทรวงศึกษาแต่เพียงผู้เดียว ทุกฝ่ายมีความสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียน ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 5 ด้าน คือ ปัจจัยด้านที่ 1 ผู้บริหาร ปัจจัยด้านที่ 2 งบประมาณ ปัจจัยด้านที่ 3 ครู ปัจจัยด้านที่ 4 นักเรียน ปัจจัยด้านที่ 5 ผู้ปกครอง ปัจจัย 5 ด้านนี้เป็นส่วน สำคัญในการบริหารและการนำโรงเรียนประถมไปสู่ความสำเร็จ จากปัจจัยทั้ง 5 ด้านที่ได้กล่าวไปนั้น ทุกปัจจัย มีความสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ หากขาดสิ่งใดไปจะทำให้บริหารไม่สมบูรณ์ ดังนั้นทุกฝ่ายจึงต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อให้โรงเรียนในประเทศไทยมีความสมบูรณ์ สามารถผลิต ผู้เรียนให้มีศักยภาพที่ทัดเทียมนานาชาติประเทศได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชูป กาญจนประกร. (2528). การบริหารรัฐกิจ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2557). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. นนทบุรี : ตีรณสาร.
- นิพนธ์ กิณาวงศ์. (2544). หลักการบริหารการศึกษา. พิษณุโลก: ภาควิชาการบริหารและพัฒนา. การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภิญโญ สาร. (2546). หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- วิจิตร วรตบางกูร. (2546). ศิลปศาสตร์สำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น.

สมบูรณ์ พรรณภาพ. (2541). หลักเบื้องต้นของการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
สมพงศ์ เกษมสิน. (2523). การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.